

USTAWA
z dnia 4 lipca 1991 r.

o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego

Opracowano na podstawie: Dz. U. z 1991 r. Nr 66 poz. 287, Nr 95, poz. 425, z 1993 r. Nr 7, poz. 34, z 1994 r. Nr 1, poz. 3, z 1997 r. Nr 90, poz. 557, z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 756, z 2004 r. Nr 68, poz. 623, z 2010 r. Nr 106, poz. 673.

Dział I

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny zwany dalej "Kościołem", stanowi część Powszechnego Kościoła Prawosławnego i zachowuje z nim jedność w sprawach dogmatycznych i kanonicznych. Jest niezależny od jakiegokolwiek pozakrajowej władzy duchownej i świeckiej.

Art. 2.

1. Kościół rządzi się w swych sprawach wewnętrznych własnym prawem, swobodnie wykonuje władzę duchowną i jurysdykcyjną oraz zarządza swoimi sprawami.
2. Kościół w swej działalności wewnętrznej posługuje się językiem staro-cerkiewno-słowiańskim i językami ojczystymi swych wyznawców.

Art. 3.

1. Ustawa określa zasady stosunku Państwa do Kościoła, w tym sytuację prawną i majątkową Kościoła.
2. W sprawach odnoszących się do Kościoła, nie uregulowanych niniejszą ustawą, stosuje się ustawę z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. Nr 29, poz. 155, oraz z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55 poz. 321 i Nr 86, poz. 504).

Art. 4.

1. Problemy związane ze stosunkami między Państwem a Kościołem oraz sprawy interpretacji niniejszej ustawy rozpatrują wspólne zespoły składające się z upoważnionych przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Świętego Soboru Biskupów, na zasadzie parytetu.

2. Przepis ust. 1 nie narusza właściwości organów państwowych oraz organów Kościoła.

Rozdział 2

Osoby prawne Kościoła i ich organy

Art. 5.

1. W skład struktury organizacyjnej Kościoła wchodzi osoby prawne wymienione w art. 6.
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o władzy kościelnej, rozumie się przez to organ właściwej kościelnej osoby prawnej.

Art. 6.

1. Osobami prawnymi Kościoła, z zastrzeżeniem art. 10 ust. 1, są:
 - 1) Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny jako całość (Metropolia),
 - 2) diecezje,
 - 3) Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego,
 - 4) parafie,
 - 5) klasztory,
 - 6) prawosławne seminaria duchowne,
 - 7) szkoły ikonografii lub śpiewu cerkiewnego,
 - 8) Prawosławny Metropolitalny Ośrodek Miłosierdzia,
 - 9) prawosławne diecezjalne ośrodki miłosierdzia,
 - 10) Bractwo Młodzieży Prawosławnej,
 - 11) bractwa cerkiewne
2. Organami osób prawnych wymienionych w ust. 1 są:
 - 1) dla Kościoła jako całości – Sobór Lokalny, Święty Sobór Biskupów, Prawosławny Metropolita Warszawski i Całej Polski zwany dalej "Metropolitą",
 - 2) dla diecezji – biskup diecezjalny,
 - 3) dla Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego – Prawosławny Ordynariusz Wojskowy,
 - 4) dla parafii – proboszcz,
 - 5) dla klasztoru – przełożony (przełożona),
 - 6) dla prawosławnego seminarium duchownego – rektor,
 - 7) dla szkół ikonografii i śpiewu cerkiewnego – dyrektorzy,
 - 8) dla Prawosławnego Metropolitalnego Ośrodka Miłosierdzia – dyrektor,
 - 9) dla prawosławnego diecezjalnego ośrodka miłosierdzia – dyrektor,
 - 10) dla Bractwa Młodzieży Prawosławnej – przewodniczący,
 - 11) dla bractwa cerkiewnego – przewodniczący,
3. Sobór Lokalny, będący Soborem Krajowym Kościoła, jest jego najwyższą władzą.

4. Kompetencje Soboru Lokalnego, Świętego Soboru Biskupów i Metropolity ustala Statut Wewnętrzny Kościoła, który uchwała Sobór Lokalny. Postanowienia Statutu nie mogą być sprzeczne z niniejszą ustawą.
5. Kompetencje biskupa diecezjalnego przysługują również Metropolicie i arcybiskupom w kierowanych przez nich diecezjach.
6. W sprawach majątkowych Kościoła jako całość reprezentuje Metropolita.
7. Przełożeni (przełożone) klasztorów mogą używać innych, tradycyjnych nazw.

Art. 7.

Inne jednostki organizacyjne Kościoła mogą, na wniosek Świętego Soboru Biskupów, uzyskać osobowość prawną w drodze rozporządzenia Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów.

Art. 8.

Kościelna osoba prawna nie odpowiada za zobowiązania innej kościelnej osoby prawnej.

Art. 9.

Kościelne wydawnictwa, zakłady wytwórcze, usługowe i handlowe, zakłady charytatywno-opiekuńcze, szkoły i placówki oświatowo-wychowawcze, nie posiadające osobowości prawnej, działają w ramach kościelnych osób prawnych, które je powołały.

Art. 10.

1. Kościelne jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2–11, nabywają osobowość prawną z chwilą powiadomienia właściwego organu administracji rządowej o ich utworzeniu przez władzę kościelną.
2. Właściwym organem jest:
 - 1) odnośnie osób prawnych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 2, 3, 8 i 10 – minister właściwy do spraw wyznań religijnych,
 - 2) w pozostałych przypadkach – wojewoda.
3. Powiadomienie powinno zawierać:
 - 1) nazwę kościelnej osoby prawnej,
 - 2) jej siedzibę,
 - 3) w odniesieniu do diecezji i parafii – ich zasięg terytorialny.
4. Właściwa władza kościelna powiadamia niezwłocznie organ administracji rządowej wymieniony w ust. 2 o:
 - 1) zmianach dotyczących nazwy i siedziby kościelnej osoby prawnej oraz o zmianie jej granic,
 - 2) połączeniu, podziale i zniesieniu kościelnych osób prawnych.
5. Odpis powiadomienia, o którym mowa w ust. 3 i 4, z umieszczonym na nim potwierdzeniem odbioru, jest dowodem uzyskania osobowości prawnej.

6. O powołaniu i odwołaniu osoby sprawującej funkcje organu osoby prawnej władza kościelna powiadamia właściwy organ administracji rządowej. Powiadomienie obejmuje imię i nazwisko, obywatelstwo oraz miejsce zamieszkania danej osoby.

Art. 11.

1. Utworzenie lub zniesienie jednostki organizacyjnej Kościoła za granicą Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić przy zachowaniu przepisów prawa państwa, na którego terytorium ma ona swoją siedzibę.
2. Przed utworzeniem jednostki organizacyjnej Kościoła, o której mowa w ust. 1, Święty Sobór Biskupów zasięga opinii Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów. Niezgłoszenie uzasadnionych zastrzeżeń w terminie 60 dni od daty powiadomienia uważa się za wyrażenie zgody.

Dział II Działalność Kościoła

Rozdział 1 Kult publiczny

Art. 12.

1. Organizowanie kultu publicznego i jego sprawowanie podlegają wyłącznie władzy kościelnej.
2. Religijne uroczystości pogrzebowe i nabożeństwa za zmarłych mogą być sprawowane na cmentarzach komunalnych przy zachowaniu obowiązujących przepisów porządkowych.

Art. 12a.

1. Małżeństwo zawarte w formie przewidzianej prawem wewnętrznym Kościoła wywołuje skutki cywilne, jeżeli odpowiada wymogom określonym w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.
2. Osobę duchowną, przed którą składa się oświadczenia o zawarciu małżeństwa, określa prawo wewnętrzne Kościoła.

Art. 13.

Trasa i czas procesji lub pielgrzymki na drogach publicznych podlegają uzgodnieniu, w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego, z właściwymi organami administracji rządowej lub samorządowej

Art. 14.

1. Osoby należące do Kościoła mają prawo do obchodzenia świąt prawosławnych również według kalendarza juliańskiego; są to:
 - 1) 7 stycznia – pierwszy dzień Bożego Narodzenia,

- 2) 8 stycznia – drugi dzień Bożego Narodzenia,
 - 3) 19 stycznia – Chrzest Pański,
 - 4) 7 kwietnia – Zwiastowanie Najświętszej Maryi Panny,
 - 5) drugi dzień Wielkiej Nocy,
 - 6) 19 sierpnia – Przemienienie Pańskie
 - 7) 28 sierpnia – Zaśnięcie Najświętszej Maryi Panny.
2. Osobom określonym w ust. 1 przysługuje zwolnienie od pracy lub nauki w tych dniach bez prawa do wynagrodzenia, jeżeli święta te nie są dniami ustawowo wolnymi od pracy.
 3. Osoby niepełnoletnie mogą korzystać z prawa określonego w ust. 2 na wniosek swych rodziców lub opiekunów prawnych.

Rozdział 2

Katecheza i szkolnictwo

Art. 15.

1. Kościół ma prawo do prowadzenia katechezy i nauczania religii.
2. Katecheza i nauczanie religii są organizowane na zasadach i w trybie przewidzianych w odrębnych przepisach.

Art. 16.

Kościelne osoby prawne mają prawo zakładać i prowadzić szkoły oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach organizacyjnych i programowych określonych przez odpowiednie ustawy. Mają one charakter wyznaniowy i podlegają władzy kościelnej.

Art. 17.

1. Do nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez kościelne osoby prawne, a także do świeckich nauczycieli w seminariach duchownych oraz w szkołach ikonografii i śpiewu cerkiewnego stosuje się prawa i obowiązki ustalone dla nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w państwowych szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych oraz opiekuńczo-wychowawczych, z uwzględnieniem ust. 2.
2. Szczegółowy zakres uprawnień i obowiązków, o których mowa w ust. 1, określa Minister Edukacji Narodowej na wniosek Świętego Soboru Biskupów.
3. Pracownikom szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych, nie będącym nauczycielami lub wychowawcami, przysługują uprawnienia i świadczenia przewidziane dla tej kategorii pracowników zatrudnionych w państwowych szkołach i placówkach.

Art. 18.

1. (skreślony).

2. Rodzicom lub opiekunom prawnym uczniów szkół kościelnych przysługuje prawo do zasiłków rodzinnych.

Art. 19.

1. Świętemu Soborowi Biskupów przysługuje prawo tworzenia i prowadzenia wyższych szkół teologicznych.
2. Poręcza się Kościołowi prawo do kształcenia w zakresie teologii prawosławnej w samodzielnej jednostce naukowo-dydaktycznej w ramach Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej.
3. Władzy kościelnej przysługuje także prawo tworzenia kościelnych instytutów naukowych i naukowo-dydaktycznych.
4. Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie jest wyższą szkołą teologiczną uprawnioną do nadawania absolwentom tytułu zawodowego licencjata teologii prawosławnej. Tytuł ten jest równoważny z tytułem zawodowym licencjata nadawanym przez państwowe szkoły wyższe.

Art. 20.

Osoby duchowne i członkowie wspólnot klasztornych mają prawo kształcenia się w szkołach państwowych wszystkich stopni i rodzajów. Podlegają oni obowiązującym przepisom, zachowując prawo do noszenia stroju duchownego.

Rozdział 3

Duszpasterstwo wojskowe i służba wojskowa osób duchownych

Art. 21.

1. Wszystkim osobom pełniącym służbę wojskową, a także ich rodzinom zapewnia się swobodę spełniania, zależnie od ich woli, praktyk religijnych.
2. Żołnierzom w czynnej służbie wojskowej zapewnia się możliwość uczestniczenia – poza terenem jednostek wojskowych – w Liturgii Świętej w niedziele i święta prawosławne, jeżeli w miejscowości stacjonowania jednostki wojskowej lub w jej pobliżu znajduje się cerkiew prawosławna i jeżeli nie koliduje to z ważnymi obowiązkami służbowymi.
3. Kapelani wojskowi mają pełną swobodę realizacji zasad zawartych w ust. 1 i 2, w szczególności przez indywidualny kontakt z żołnierzami, w tym także na terenie jednostek wojskowych.

Art. 22.

1. Do kapelanów wojskowych mają zastosowanie przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Kapelani stanowią wyodrębniony korpus osobowy żołnierzy zawodowych.
2. Kapelani wojskowi podlegają w zakresie służby wojskowej organom wojskowym, a w zakresie duszpasterstwa – władzom kościelnym.
3. Statut duszpasterstwa wojskowego opracowywany jest w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, z uwzględnieniem właściwości wynikających z ust. 2.

Statut jest uchwalany przez Święty Sobór Biskupów, a ogłaszany przez Ministra Obrony Narodowej.

Art. 23.

1. Duszpasterstwo wojskowe prowadzi swoją działalność w ramach Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego.
2. Prawosławnym Ordynariatem Wojska Polskiego kieruje Prawosławny Ordynariusz Wojskowy.
3. Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego, po przedstawieniu kandydatury przez Święty Sobór Biskupów, mianuje Minister Obrony Narodowej.
4. Prawosławny Ordynariusz Wojskowy przestaje pełnić swoje funkcje z chwilą:
 - 1) zwolnienia go z zawodowej służby wojskowej,
 - 2) przyjęcia jego prośby o rezygnację przez Ministra Obrony Narodowej i Święty Sobór Biskupów,
 - 3) odwołania go ze stanowiska przez Ministra Obrony Narodowej lub Święty Sobór Biskupów. Decyzje te wymagają wspólnego uzgodnienia.

Art. 24.

1. Prawosławny Ordynariusz Wojskowy, w porozumieniu ze Świętym Soborem Biskupów, przedstawia Ministrowi Obrony Narodowej wniosek w sprawie powoływania kapelanów wojskowych i zwalniania ich z zawodowej służby wojskowej.
2. Kapelani wojskowi sprawują służbę duszpasterską na terenie poszczególnych diecezji. W każdej diecezji powinien być powołany co najmniej jeden kapelan wojskowy.
3. Stosownie do potrzeb duszpasterstwa wojskowego mogą być tworzone wojskowe parafie prawosławne.

Art. 25.

1. Przepisy dotyczące odraczania zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie nauki mają zastosowanie również do alumnów Prawosławnego Seminarium Duchownego oraz nowicjuszy zakonnych.
2. Duchowni po otrzymaniu święceń i zakonnicy po złożeniu ślubów zakonnych zostają przeniesieni do rezerwy. Nie są oni powoływani do odbywania ćwiczeń wojskowych w czasie pokoju, z wyjątkiem przypadku przeszkolenia, za zgodą biskupa diecezjalnego lub przełożonego klasztoru, do pełnienia funkcji kapelana.
3. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, przeznaczają się stosownie do potrzeb sił zbrojnych:
 - 1) duchownych – do pełnienia funkcji kapelanów wojskowych,
 - 2) alumnów Prawosławnego Seminarium Duchownego oraz zakonników – do służby sanitarnej lub służby w obronie cywilnej.
4. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny właściwe organy wojskowe, w porozumieniu z biskupem diecezjalnym, zapewniają pozostawienie do duszpa-

sterskiej obsługi ludności niezbędnej liczby duchownych spośród tych, którzy podlegają mobilizacji.

Rozdział 4

Duszpasterstwo specjalne

Art. 26.

1. Dzieciom i młodzieży przebywającym w zakładach wychowawczych i opiekuńczych, jak również w sanatoriach, prewentoriach i szpitalach, a także na krajowych obozach i koloniach zapewnia się prawo wykonywania praktyk religijnych i katechizacji z zachowaniem wzajemnej tolerancji. W szczególności mają one prawo do udziału w Liturgii Świętej w niedziele i święta prawosławne.
2. Szczegółowe przepisy w sprawach, o których mowa w ust. 1, wydadzą Minister Edukacji Narodowej oraz Minister Zdrowia i Opieki Społecznej, w porozumieniu ze Świętym Soborem Biskupów.

Art. 27.

1. Osobom przebywającym w szpitalach oraz w zakładach pomocy społecznej zapewnia się prawo wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych.
2. W celu realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1, kierownicy właściwych zakładów państwowych zatrudnią kapelanów, jeżeli zostaną oni skierowani przez biskupa diecezjalnego, oraz przeznaczą odpowiednie pomieszczenie na kaplicę lub udostępnią do tego celu inne pomieszczenia.

Art. 28. (skreślony).

Rozdział 5

Organizacje kościelne i bractwa prawosławne

Art. 29.

1. Osobom należącym do Kościoła zapewnia się swobodę zrzeszania w celu realizacji zadań wynikających z misji Kościoła.
2. Prawo określone w ust. 1 jest wykonywane w ramach:
 - 1) bractw wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 10 i 11 oraz organizacji kościelnych, do których nie stosuje się prawa o stowarzyszeniach,
 - 2) bractw prawosławnych.

Art. 30.

1. Organizacjami kościelnymi w rozumieniu ustawy są organizacje zrzeszające osoby należące do Kościoła:
 - 1) erygowane przez biskupa diecezjalnego, a w odniesieniu do organizacji o zasięgu ponaddiecezjalnym przez Święty Sobór Biskupów,

- 2) założone przez wiernych z udziałem proboszcza lub przełożonego klasztoru za zezwoleniem władzy kościelnej, o której mowa w pkt. 1.
2. Organizacje kościelne mają w szczególności na celu działalność na rzecz formacji religijnej, kultu publicznego, nauki prawosławnej oraz przeciwdziałania patologiom społecznym i ich skutkom.
3. Organizacje kościelne działają w ramach tych kościelnych osób prawnych, w których zostały powołane. O erygowaniu organizacji o zasięgu ponaddiecezjalnym Święty Sobór Biskupów powiadamia Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów. Organizacje wymienione w ust. 1 pkt 1 mogą nabywać osobowość prawną w trybie art. 7.
4. Władze kościelne czuwają nad zgodnością działania organizacji z ich celami religijnymi i moralnymi.

Art. 31.

1. Bractwami prawosławnymi w rozumieniu ustawy są organizacje założone za aprobatą władzy kościelnej, która zatwierdza im kapelana. Działają one w łączności z hierarchią kościelną.
2. Bractwa prawosławne mogą prowadzić zgodną z nauką Kościoła działalność, a w szczególności społeczno-kulturalną, oświatowo-wychowawczą, charytatywno-opiekuńczą oraz związaną ze zwalczaniem patologii społecznych i ich skutków.
3. Do bractw prawosławnych stosuje się przepisy prawa o stowarzyszeniach, z tym że:
 - 1) władzy kościelnej przysługuje prawo cofnięcia aprobaty, o której mowa w ust. 1,
 - 2) wystąpienie do sądu z wnioskiem o rozwiązanie bractwa wymaga uzgodnienia z biskupem diecezjalnym,
 - 3) w przypadku likwidacji bractwa prawosławnego, do jego majątku stosuje się odpowiednio przepisy o majątku zlikwidowanych kościelnych osób prawnych, chyba że statut bractwa stanowi inaczej.

Rozdział 6

Działalność charytatywno-opiekuńcza Kościoła

Art. 32.

1. Osoby prawne Kościoła mają prawo prowadzenia właściwej dla każdej z nich działalności charytatywno-opiekuńczej.
2. Dla prowadzenia działalności, o której mowa w ust. 1, władze kościelne są uprawnione również do powołania:
 - 1) Prawosławnego Metropolitalnego Ośrodka Miłosierdzia – jako instytucji o zasięgu krajowym,
 - 2) prawosławnych diecezjalnych ośrodków miłosierdzia – dla poszczególnych diecezji.
3. Prawosławny Metropolitalny Ośrodek Miłosierdzia powołuje, nadaje mu statut i nadzoruje Święty Sobór Biskupów.

4. Prawosławny Diecezjalny Ośrodek Miłosierdzia powołuje, nadaje mu statut i nadzoruje biskup diecezjalny.
5. Klasztory prowadzą działalność charytatywno-opiekuńczą w zakresie określonym w ich statutach lub odpowiednich aktach wewnętrznych.
6. Działalność charytatywno-opiekuńczą mogą prowadzić bractwa cerkiewne w zakresie określonym w ich statutach.

Rozdział 7

Budownictwo sakralne i kościelne. Cmentarze

Art. 33.

1. Plany zagospodarowania przestrzennego obejmują także inwestycje sakralne i kościelne oraz prawosławne cmentarze. Przeznaczenie terenu na te cele ustala się w tych planach na wniosek biskupa diecezjalnego lub przełożonego klasztoru.
2. Grunty przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego na cele wskazane w ust. 1, stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, będą oddawane w użytkowanie wieczyste albo sprzedawane kościelnym osobom prawnym na ich wniosek.

Art. 34.

Nie pobiera się opłat za użytkowanie wieczyste gruntów oddanych pod zakłady charytatywno-opiekuńcze i punkty katechetyczne.

Art. 35.

1. Parafie mają prawo posiadania, zarządzania oraz zakładania i poszerzania cmentarzy.
2. Przepis ust. 1 ma również zastosowanie do klasztorów w odniesieniu do ich wyodrębnionych cmentarzy.
3. W miejscowościach, gdzie nie ma cmentarzy komunalnych, zarząd cmentarza umożliwia pochowanie na cmentarzach, o których mowa w ust. 1, na równych prawach, także innych zmarłych.
4. Przepisy ust. 1–3 nie naruszają ogólnych przepisów o cmentarzach i chowaniu zmarłych, o planowaniu przestrzennym oraz o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Rozdział 8

Kultura oraz środki masowego przekazywania

Art. 36.

1. Kościół ma prawo emitowania w państwowych środkach masowego przekazywania nabożeństw w niedziele i święta prawosławne oraz swoich programów religijno-moralnych i kulturalnych.

2. Sposób realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1, regulują porozumienia między Świętym Soborem Biskupów a jednostkami publicznej radiofonii i telewizji.

Art. 37.

1. Kościelne osoby prawne mają prawo zakładania i posiadania archiwów i muzeów.
2. Kościelne osoby prawne mają prawo do gromadzenia zbiorów bibliotecznych na cele wewnętrzne i publiczne. O podjęciu publicznego udostępnienia zbiorów władza kościelna powiadamia organ właściwy do rejestracji bibliotek.

Art. 38.

Instytucje państwowe, samorządowe i kościelne współdziałają w ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków architektury kościelnej i sztuki sakralnej oraz ich dokumentacji, muzeów, archiwów i bibliotek będących własnością kościelną, a także dzieł kultury i sztuki o motywach religijnych, stanowiących ważną część dziedzictwa kultury.

Dział III

Sprawy majątkowe kościelnych osób prawnych

Art. 39.

Kościółowi i jego osobom prawnym przysługuje prawo nabywania, posiadania i zbywania mienia ruchomego i nieruchomości, nabywania i zbywania innych praw oraz zarządzania swoim majątkiem.

Art. 40.

1. Majątek i przychody kościelnych osób prawnych podlegają ogólnym przepisom podatkowym, z wyjątkami określonymi w ust. 2–7.
2. Kościelne osoby prawne są zwolnione od opodatkowania z tytułu przychodów ze swojej działalności niegospodarczej. W tym zakresie osoby te nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji wymaganej przez przepisy o zobowiązaniach podatkowych.
3. Dochody z działalności gospodarczej kościelnych osób prawnych oraz spółek, których udziałowcami są wyłącznie te osoby, są zwolnione od opodatkowania w części, w jakiej zostały przeznaczone w roku podatkowym lub w roku po nim następującym na cele kultowe, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, działalność charytatywno-opiekuńczą, punkty katechetyczne, konserwację zabytków oraz na inwestycje sakralne i te inwestycje kościelne, których przedmiotem są punkty katechetyczne i zakłady charytatywno-opiekuńcze, jak również remonty tych obiektów.
4. Kościelne osoby prawne są zwolnione od podatku od nieruchomości lub ich części, stanowiących własność tych osób lub używanych przez nie na podstawie innego tytułu prawnego na cele niemieszkalne, z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej.

5. Zwolnienie od podatku od nieruchomości obejmuje nieruchomości lub ich części, przeznaczone na cele mieszkalne duchownych i członków wspólnot klasztornych, jeżeli:
 - 1) są one wpisane do rejestru zabytków,
 - 2) służą jako internaty przy szkołach i seminariach duchownych, klasztory, domy księży emerytów,
 - 3) znajdują się w diecezjalnych budynkach biskupich.
6. Nabywanie i zbywanie rzeczy i praw majątkowych przez kościelne osoby prawne w drodze czynności prawnych oraz spadkobrania, zapisu i zasiedzenia jest zwolnione od podatku od spadków i darowizn oraz opłaty skarbowej, jeżeli ich przedmiotem są:
 - 1) rzeczy i prawa nie przeznaczone do działalności gospodarczej,
 - 2) sprowadzone z zagranicy maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier.
7. Darowizny na kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą są wyłączone z podstawy opodatkowania darczyńców podatkiem dochodowym i podatkiem wyrównawczym, jeżeli kościelna osoba prawna przedstawi darczyńcy pokwitowanie odbioru oraz w okresie dwóch lat od dnia przekazania darowizny sprawozdanie o przeznaczeniu jej na tę działalność. W odniesieniu do darowizn na inne cele mają zastosowanie ogólne przepisy podatkowe.
8. Kościelne jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 9, mogą być na wniosek kościelnej osoby prawnej uznane przez właściwą izbę skarbową za odrębne podmioty podatkowe, jeżeli są organizacyjnie wyodrębnione.
9. Nabywanie rzeczy i praw majątkowych, o których mowa w ust. 6, jest zwolnione od opłat sądowych i notarialnych, z wyłączeniem opłat kancelaryjnych.

Art. 41.

Zwalnia się z należności celnych przywozowych towary przeznaczone na cele charytatywno-opiekuńcze i oświatowo-wychowawcze oraz towary o charakterze kulturalnym przeznaczone na cele kultu, przywożone dla kościelnych osób prawnych, w granicach i na warunkach określonych w rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1186/2009 z dnia 16 listopada 2009 r. ustanawiającym wspólnotowy system zwolnień celnych (Dz. Urz. UE L 324 z 10.12.2009, str. 23).

Art. 42.

1. Kościelne osoby prawne mają prawo do zbierania ofiar na cele religijne, kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą i oświatowo-wychowawczą oraz na utrzymanie duchownych i członków wspólnot klasztornych.
2. Zbiórki wymienione w ust. 1 nie wymagają pozwolenia właściwego organu, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz w miejscach i okolicznościach zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony.

Art. 43.

1. Kościelne osoby prawne mogą zakładać fundacje. Do fundacji tych stosuje się ogólnie obowiązujące przepisy o fundacjach ze zmianami wynikającymi z przepisów ust. 2–5.
2. Przewidziane w przepisach o fundacjach uprawnienia właściwego ministra lub wojewody, w odniesieniu do fundacji, o których mowa w ust. 1, przysługują także kościelnej osobie prawnej będącej fundatorem lub wskazanej w statucie fundacji.
3. W razie stwierdzonych nieprawidłowości w zarządzaniu fundacją, właściwy minister lub wojewoda zwraca się do kościelnej osoby prawnej będącej fundatorem lub wskazanej w statucie fundacji o spowodowanie usunięcia nieprawidłowości, wyznaczając termin nie krótszy niż trzy miesiące. Po bezskutecznym upływie tego terminu można zastosować środki określone w przepisach o fundacjach.
4. W razie konieczności poddania fundacji zarządowi przymusowemu, w myśl przepisów o fundacjach, zarząd ten będzie sprawowała kościelna osoba prawna wyznaczona przez Święty Sobór Biskupów.
5. Jeżeli statut fundacji nie stanowi inaczej, w razie jej likwidacji:
 - 1) do jej majątku znajdującego się w kraju stosuje się odpowiednio przepis art. 44,
 - 2) o przeznaczeniu jej majątku znajdującego się za granicą zdecyduje Święty Sobór Biskupów.

Art. 44.

W razie zniesienia kościelnej osoby prawnej, jej majątek przechodzi na nadrzędną kościelną osobę prawną, a jeśli taka osoba nie istnieje, majątek ten przechodzi na Kościół jako całość.

Art. 45.

Niezależnie od ustawowego ubezpieczenia duchownych kościelne osoby prawne mogą prowadzić wewnętrzną działalność ubezpieczeniową na rzecz duchownych, która w rozumieniu ustawy jest działalnością niegospodarczą.

Dział IV**Przepisy przejściowe i końcowe****Rozdział 1****Regulacja spraw majątkowych Kościoła****Art. 46.**

1. Nieruchomości lub ich części pozostające w dniu wejścia w życie ustawy we władaniu kościelnych osób prawnych, stają się z mocy prawa ich własnością, jeżeli:

- 1) podlegały ustawie z dnia 23 czerwca 1939 r. o uregulowaniu stanu prawnego majątków Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 57, poz. 370), bez względu na to, czy w myśl tej ustawy przechodziły z mocy prawa na własność Państwa,
 - 2) podlegały przejściu na własność Państwa z mocy ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejściu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87 i Nr 10, poz. 111, z 1969 r. Nr 13, poz. 95 i z 1989 r. Nr 29, poz. 154), a zostały pozostawione, wydzierżawione lub przekazane kościelnym osobom prawnym,
 - 3) znajdują się na nich cmentarze grzebalne lub obiekty sakralne wraz z obiektami towarzyszącymi, z zastrzeżeniem art. 49; dotyczy to również obiektów położonych na obszarze m.st. Warszawy.
2. Przez "obiekty towarzyszące" obiektom sakralnym rozumie się położone w sąsiedztwie obiektów sakralnych: budynki mieszkalne i gospodarcze proboszcza, wikariusza i psalmisty, budynki stanowiące mieszkanie pracowników świeckich parafii, budynki punktu katechetycznego.
 3. Stwierdzenie przejścia własności nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1, następuje w drodze decyzji wojewody.
 4. Nabycie własności nieruchomości lub ich części na podstawie ust. 1 jest wolne od podatków i opłat z tym związanych, a wynikające z niego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.
 5. Postępowanie sądowe lub administracyjne dotyczące nieruchomości, o której mowa w ust. 1, ulega zawieszeniu do czasu wydania decyzji, o której mowa w ust. 3.

Art. 47.

1. Na wniosek kościelnych osób prawnych wszczyna się postępowanie w przedmiocie nieodpłatnego przekazania im na własność nie pozostających w ich władaniu nieruchomości lub ich części:
 - 1) o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 1 w celu przywrócenia w nich sprawowania kultu religijnego lub działalności oświatowo-wychowawczej, opiekuńczo-wychowawczej i charytatywno-opiekuńczej,
 - 2) o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2 w celu wydzielenia w nich:
 - a) gospodarstw rolnych proboszczów, jeżeli nie wydzielono ich wcześniej,
 - b) gospodarstw rolnych do 50 ha dla biskupów diecezjalnych i Prawosławnego Seminarium Duchownego,
 - c) gospodarstw rolnych do 5 ha dla potrzeb klasztorów,
 - 3) przejętych po 1948 r. w trybie egzekucji zaległości podatkowych,
 - 4) wywłaszczonych, jeżeli odszkodowanie za wywłaszczoną nieruchomość nie zostało wypłacone lub nie zostało podjęte,
 - 5) przejętych we władanie państwowych jednostek organizacyjnych bez tytułu prawnego, bez względu na późniejsze ustawodawstwo konwalidujące te przejęcia.

2. Regulacja nie może naruszać praw nabytych przez niepaństwowe osoby trzecie, w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych.

Art. 48.

1. Wnioski, o których mowa w art. 47 ust. 1, mogą być składane w terminie dwóch lat od dnia wejścia w życie ustawy do Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów. Roszczenia nie zgłoszone w tym terminie wygasają.
2. Minister – Szef Urzędu Rady Ministrów wydając decyzję może:
 - 1) przywrócić własność nieruchomości, o których mowa w art. 47 ust. 1,
 - 2) przenieść własność nieruchomości zamiennej, gdy przywrócenie własności natrafiało na trudne do przewyciężenia przeszkody,
 - 3) przyznać odszkodowanie według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w pkt 1 i 2, za wyjątkiem nieruchomości, o których mowa w art. 47 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 lit. b i c.
3. W odniesieniu do nieruchomości położonych na obszarze objętym dekretem z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279) przedmiotem postępowania administracyjnego jest przywrócenie własności budynków wraz z ustanowieniem użytkowania wieczystego odpowiednich gruntów.
4. Przejście własności nieruchomości lub ich części na podstawie ust. 2 jest wolne od opłat związanych z tym przejściem, a wynikające z niego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.
5. Przedmiotem postępowania, o którym mowa w art. 47 i ustępach poprzedzających, mogą być także nieruchomości pozostające w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa. Wydzielenie nieruchomości w celu przekazania kościelnej osobie prawnej następuje za zgodą Prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Art. 48a.

1. Wnioski kościelnych osób prawnych wniesione w trybie określonym w art. 47 ust. 1, w stosunku do których nie zostały zakończone postępowania administracyjne, stają się przedmiotem postępowania regulacyjnego wszczynanego na wniosek jednej ze stron dotychczasowego postępowania.
2. Postępowanie regulacyjne, o którym mowa w ust. 1, przeprowadza Komisja Regulacyjna do Spraw Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, zwana dalej "Komisją", w skład której wchodzi po dwóch przedstawicieli Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Prawosławnego Metropolity Warszawskiego i Całej Polski.
3. Szczegółowy tryb postępowania regulacyjnego oraz wynagrodzenie dla członków Komisji i personelu pomocniczego określa, w drodze zarządzenia, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w porozumieniu z Prawosławnym Metropolita Warszawskim i Całej Polski.
4. Postępowanie regulacyjne wszczyna się z chwilą złożenia wniosku w Komisji.

5. Postępowania administracyjne dotyczące nieruchomości, w stosunku do których wszczęto postępowania regulacyjne, ulegają zawieszeniu, a organy prowadzące te postępowania przekazują ich akta do Komisji.
6. Komisja, rozpatrując wnioski, związana jest granicami określonymi w art. 48 ust. 2 i art. 50.
7. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, z mienia których państwowych jednostek organizacyjnych lub gmin, może być wyłączona nieruchomość zamienna lub na którą państwową jednostkę organizacyjną może być nałożony obowiązek zapłaty odszkodowania.
8. Uczestnikami postępowania regulacyjnego są, oprócz wnioskodawcy, wszystkie zainteresowane jednostki państwowe, samorządowe i kościelne.
9. Uczestnicy postępowania regulacyjnego mogą zawrzeć ugodę przed zespołem orzekającym. Jeżeli uгода nie zostanie zawarta, zespół orzekający wydaje orzeczenie.
10. Regulacja nie może naruszać praw nabytych przez niepaństwowe osoby trzecie, a w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych.
11. Ugody zawarte przed zespołem orzekającym, jak i orzeczenia uwzględniające wnioski, powinny określać:
 - 1) stan prawny nieruchomości,
 - 2) związane z tym stanem obowiązki uczestników postępowania, a w szczególności obowiązek wydania nieruchomości w wyznaczonym terminie, jeżeli nie znajduje się ona we władaniu wnioskodawcy,
 - 3) w razie przyznania odszkodowania, obowiązek i termin zapłaty należnej z tego tytułu kwoty.
12. Od orzeczenia zespołu orzekającego nie przysługuje odwołanie.

Art. 48b.

1. Ugody i orzeczenia mają moc sądowych tytułów egzekucyjnych.
2. Ugody i orzeczenia stanowią podstawę do dokonywania wpisów w księgach wieczystych i w ewidencji gruntów.

Art. 48c.

1. Postępowanie regulacyjne jest wolne od opłat.
2. Nabycie własności nieruchomości lub ich części na podstawie ugody lub orzeczenia jest wolne od podatków i opłat z tym związanych, a wynikające z tego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.

Art. 48d.

1. Jeżeli zespół orzekający nie uzgodni orzeczenia, zawiadamia o tym pisemnie uczestników postępowania regulacyjnego.
2. Uczestnicy postępowania regulacyjnego mogą w terminie sześciu miesięcy od otrzymania zawiadomienia wystąpić o podjęcie zawieszzonego postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte – wystąpić na

drogę sądową pod rygorem wygaśnięcia roszczenia. Przy rozpoznawaniu sprawy sąd stosuje zasady określone w art. 47 ust. 1, art. 48 ust. 2 i art. 50.

Art. 48e.

1. Na wniosek Kościoła lub jego osób prawnych, wojewoda lub inny organ wykonujący w imieniu Skarbu Państwa prawa wynikające z własności nieruchomości albo organy gmin w zakresie swoich właściwości – mogą nieodpłatnie przekazać Kościołowi lub jego osobom prawnym własność nieruchomości lub ich części:
 - 1) jeżeli są one niezbędne do sprawowania kultu religijnego lub działalności kościelnych osób prawnych w zakresie charytatywno-opiekuńczym lub oświatowo-wychowawczym,
 - 2) w celu utworzenia lub powiększenia gospodarstwa rolnego parafii działających na Ziemiach Zachodnich i Północnych, o powierzchni do 15 ha użytków rolnych łącznie dla jednej parafii.
2. Przepis art. 46 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 49.

1. Uregulowanie stanu prawnego nieruchomości lub ich części, które przeszły na własność Państwa na podstawie dekretu z dnia 5 września 1947 r. o przejęciu na własność Państwa mienia pozostałego po osobach przesiedlonych do ZSRR (Dz. U. Nr 59, poz.318, z 1949 r. Nr 53, poz.404, z 1958 r. Nr 17, poz. 72 i z 1969 r. Nr 13, poz. 95), a były własnością diecezji, parafii, klasztorów lub innych instytucji grecko-katolickich (unickich) Diecezji Przemyskiej obrządku greckokatolickiego oraz Administracji Apostolskiej Łemkowszczyzny i które pozostają we władaniu prawosławnych kościelnych osób prawnych określi odrębna ustawa.
2. Do czasu wydania tej ustawy Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny i Kościół Katolicki obrządku bizantyjsko-ukraińskiego na mocy porozumienia biskupów diecezjalnych mogą wspólnie użytkować świątynie pozostające we władaniu prawosławnych kościelnych osób prawnych w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 50.

Majątek nieruchomy, przekazany na własność gminie w trybie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191, Nr 43, poz. 253 i Nr 92, poz. 541 oraz z 1991 r. Nr 34, poz. 151), podlega postępowaniu, o którym mowa w art. 47 i 48 niniejszej ustawy.

Rozdział 2

Przepisy przejściowe

Art. 51.

Dowodem posiadania osobowości prawnej przez istniejące w dniu wejścia w życie ustawy osoby prawne wymienione w art.6 ust.1 pkt 2–10 jest wymienienie ich w

wykazie parafii i jednostek organizacyjnych Kościoła, który władza kościelna złoży, w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, organom administracji, wymienionym w art. 10 ust. 2.

Art. 52.

Do czasu zwołania Soboru Lokalnego, Statut Wewnętrzny Kościoła jest uchwalany przez Święty Sobór Biskupów.

Art. 52a.

Wnioski, o których mowa w art. 48e ust. 1, mogą być składane w terminie do dnia 31 grudnia 1998 r.

Rozdział 3 Przepisy końcowe

Art. 53.

Tracą moc:

- 1) dekret Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 1938 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 88, poz. 597 oraz z 1945 r. Nr 48, poz. 271 i 273),
- 2) ustawa z dnia 23 czerwca 1939 r. o uregulowaniu stanu prawnego majątków Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 57, poz. 370).

Art. 54.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.